

KRANJSKA SIBIRIJA.

KRAJEPISNA IN NARODOPISNA SLIKA.

JOS. LAVTIŽAR.

(DALJE.)

Izmed nezdgod, ki so zadele Rateče, je bila najhujša požar dne 29. septembra 1905. l. Takrat je začelo goreti ob polenajstih zvečer na hlevu spodnjega Branca. Ogenj se je razpasel tako naglo, da je bilo v dveh urah upepeljenih 46 hiš z gospodarskimi poslopji vred. S podporo blagih dobrotnikov so si zgradili pogorelci nove hiše ter jih pokrili večinoma s cementno opeko.

Oglejmo si sedaj še govorico, nošo in nekatere običaje v Ratečah.

Govorica je trda in zategnjena. Boj z naravnimi silami, vsakdanji opravi pri živini in nedostajanje duševnega dela daje jeziku bolj oster značaj. Omenimo par posebnosti. Soglasnik *v* se sliši navadno kot *b* (bem, bid'm, prab'm, bera, zapobed = vem, vidim, pravim, vera, zapoved). Samoglasnik *o* se izpreminja šestokrat v *a*. Na primer: gaspadar, gaspadinja, pamagam, pakličem in dr. Samoglasnik *e* izgovarjajo radi kot nemški *ä* (pät, debät, desät = pet, devet, deset). Zelo tudi zategujejo zadnje zloge. Redkokrat je slišati zatrjevalnico *da* ali *ja*. Namesto nje govore *dra* kakor koroški Slovenci. Poleg tega je še dovolj drugih dialektnih in fonetičnih oblik, ki izdajajo dotičnika, kje je doma. Seveda oponašajo ljudstvu izreko njegovo, a Ratečanje vračujejo enako z enakim.

Narodna noša je pri moških izginila, ženske pa se drže še nekoliko domačega blaga in starih vzorcev. Po zimi marljivo predejo in plete. Raševina, tkana iz volne in preje, ima še vedno svojo pravico. Krila iz črno barvanega rasa, obšita ob spodnjem robu s širokim zelenim trakom, so še dandanes v navadi. In pa cikle! Te nosi ob delavnikih mlado in staro. Stesane so iz javorovega lesa ter spodaj okovane z močnimi žebli. Ob sprednjem koncu imajo rilec, da se na njem lahko podrza, kar je nabranega na lesenih stopalih. Cikle so v vsakem oziru zelo praktične. Noge, ki tičijo v njih, se po kamenitih ali ledenih potih trdno prijemajo tal ter se ne primeri lahko, da bi izpodrsnile. Seveda ni prav fino to obuvalo. Čemu neki? Saj planinec ne pozna parketa, temveč robato podlago. Vrhutega so cikle tudi dober kup. Stanejo le nekaj grošev, trajajo pa celo leto, ako ne več. Da je to obuvalo

čisto pametno, priča njega starodavni obstanek. Kar je slabo, se vzdržuje le nekaj časa, a dobra roba ima trajno vrednost.

Glede narodnih običajev je pripomniti, da gine nedanji patrijarhalski značaj bolj in bolj. Novejšim iznajdbam se je odprla pot tudi v to prekonservativno in tujemu vplivu težko dostopno vas. Posebno železnica, dodelana leta 1870., je marsikaj izpremenila v tem oziru. Vendar primeroma ni še dolgo, kar je vladalo v Rátečah prav domače življenje. Sveč niso poznali drugih nego tiste, ki so jih sami delali iz loja. Za notranjo razsvetljavo hiš so rabili drobno nacepljene trske. Gorele so na malem, v steni vdolbenem ognjišču poleg vrat, v takozvani »levi«, ki je imela dimnik izpeljan v vežo. Še sedaj je videti taka ognjišča, toda so zaprta s pokrovom. Ogenj so delali s kresalom, s katerega so odletavale iskre na posušeno gobo ter jo vžigale. Ko so videli stari Rátečani prve žveplenke, niso se jim mogli dovolj načuditi. »Kaj se godi po svetu!« so dejali. »Kako so ljudje premeteni! Kar po hlačah se malo potegne, pa je ogenj«. O železniškem hlaponu so obče mislili, da ga hudoba goni, a brzovav so spravili v zvezo z Antikristom. Antikrista so si predstavljali kot gotovo določeno osebo, ki se bo prikazovala zdaj tukaj, zdaj tam ter trosila krive nauke po svetu. Rekli so o njem: »Sedaj je iznašel tiste štange in tisti drat, po katerem pošilja kakor blisk svoje pošte, potem bo pa sam prišel«. Celó orglice za usta so se jim zdele čudovito umetne. »Ali si že videl tako muziko«, so se vpraševali, »da tisti, ki orgla, tudi sam pleše?« Železnice so se tako bali, da so ji le s silo dali potrebno zemljišče. Huda borba je bila posebno zaradi kolodvora. Določeno je bilo, da se zgradi kolodvor ob južni strani vasi, toda kmetje so se temu upirali na vso moč. »Železnica bo prinesla same slabe reči«, so modrovali med seboj. »Možje, če ste pametni, ne pustite, da bi kolodvor zidali blizu hiš. Le daleč proč ž njim, dalje bo, bolje bo«. Res so dosegli s svojo trmo, da je postaja pol ure od Rateč. Sedaj pa vidijo dobiček, ki jim ga daje železnica, ter se jezijo nad onimi, ki so bili takrat občinski svetovalci in odborniki. Zaslužili bi še več in na lažji način, ako bi bil kolodvor poleg vasi, toda ni ga mogoče prestaviti.

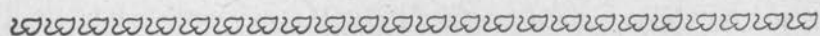
Poglejmo še rateško hišo in glavno osebo, ki v njej vlada, gospodinjo. Svojstva narodova spoznamo najbolj tedaj, ako se seznanimo z njegovim stanovanjem, osobito z dušo vse družine, z materjo.

Hiše so zidane; nekatere so enonadstropne, druge pritlične. Pokrite so ali z deskami ali s cementno opeko ter delane v čop, t. j. ob konceh ne navpično odrezane, ampak izdelane s posebnim

nadstrešjem. Pritlične imajo namesto nadstropja lesen hodnik, kamor postavljajo cvetlice ali na njem razobešajo perilo. Notranja hiša kaže, da je v njej snaga doma. Sploh moramo pripoznati, da kolikor više pridemo na Gorenjsko, toliko snažnejši so kmečki domovi. Rateška gospodinja skrbi, da hišo vsaj dvakrat v letu pobelijo, in sicer pred dvema velikima praznikoma: o Veliki noči in ob letnem žegnanju. Tudi odznotraj jo večkrat prečedijo, mize in klopi morajo vedno biti kot nove; posebno snažne gospodinje pa imajo mizo ves dan pogrnjeno z belim prtom. Na stenah so obešene svete podobe ena poleg druge. Dosti je videti še starih podob, slikanih na steklo. Semtertja visi iznad stropa lesen globček, gledajoč na sredo mize, kamor postavljajo jedila.

Hrana je dobra in boljša nego po drugod na Kranjskem. Družina dobi dostikrat mesa, nasušenega od zaklanih ovac in prasičev. V navadi so obeljeni turščični žganci, ki jim pravijo »mešta«. O postnih dneh pridejo na mizo pšenični cmoki, takozvani »krapci«. Napolnjeni so s stolčenimi suhimi hruškami ter namočeni v maslu. Narodna jed je tudi bob, služeč ob nedeljah za zajtrk. Da kava ni neznana, umeva se po sebi, vendar si jo privoščijo le posamezniki. Družina je ne dobi nikdar skupno.

(Konec prihodnjič.)

TRNOVSKA PLANOTA

IN TROJE NAJLEPŠIH RAZGLEDIŠČ

V TRNOVSKEM GOZDU.

(DALJE.)

EDMUND ČIBEJ.

Naše Čavensko pogorje, ki oklepa na severu Vipavsko dolino, se vleče od Predmeje do Lijaka pri Šempasu in dela južno mejo Trnovski planoti. Prekrasen je razgled s tega pogorja, a najkrasnejši s Kuclja, ki je najvišji višac njegov.

Od gozdarske hiše, odkoder občudujemo prelepo panoramo, hodimo na vrh Kuclja eno uro. Poti sta zaznamovani po naši podružnici dve. Ena pelje po porobju gorovja zunaj gozda dopod Kuclja, a druga se zavije na desno od hiše po gozdu ravno do tam. Približno ob polovici prve poti pripelje vozna pot iz Kamenj, ki je tudi markirana po naši podružnici.

Že v podnožju Kuclja se nam smehlja nasproti tako redka in toliko cenjena cvetka, hčerka visokih gora — ljubka planika.

Ko dospemo na vrh, smo kar očarani razkošnega razgleda. Pod nami leži lepa Vipavska dolina v vsem svojem prostranstvu. Po njej vidimo raztresene lepe in mične vasi, obdane s sadnim drevjem, a sredi temnozelenega polja stoji kakor labod na vodi naša metropola — Ajdovščina in tam pod sivim Nanosom trg Vipava.

Reka Vipava, mejna rečica Hubelj in razni potoki in studenci se bleščijo kakor srebrne niti na tkanini. Na vzhodu zapazimo obširno občino Dol-Otlico in še dalje Kolk ali Štursko goro s Sinjim vrhom, gorovje nad Colom, črni Javornik in Nanos. Pred nami se razprostirajo Pivka in sivi Kras, kršna Istra z Učko goro in obrežje tega polotoka, lagune do izliva Piave. Ta kos slike s svojimi golimi hribi in plitkimi dolinami, s svojimi podzemeljskimi čudotvornimi jamami in skritimi rekami in jezeri je težko popisati. Brez števila vasi, trgov, cerkva in gradov gleda naše oko. Samo ob sebi se razume, da je najčarobnejši razgled zjutraj ob solnčnem vzhodu, po dežju ali po kaki nevihti. Ta krasota se ne da popisati, to je treba videti — in lahko vzkliknemo s Potočnikom:

Visoko vrh planin stojim,
v veselju rajskem tu živim.

Daleč, daleč se blešči morje in tam na desni strani te široke vode uzremo zvonike v Benetkah. V duhu vidimo baziliko sv. Marka, Ponte di Rialto, palačo mogočnih dožetov in »most vzdihljajev«, (Ponte dei Sospiri). Prav razločno se vzpenjajo hiše v mestu Vidmu iz modre, globoke nižine. Kaže se nam pravcata »fata morgana«. Velikanski parniki, ribiške ladje in majhni čolnički, ki režejo to neizmerno vodovje, se nam vidijo, kakor bi viseli v zraku. V daljavi leži pred nami Beneška nižina, prekrizana s svetlimi trakovi svojih rek, ki vse venomer hite proti morju. Furlanska ravnina, naša Brda in prelepo mesto Gorica leže tu pred nami v vsej svoji krasoti. Lepo se vidita Gradež in Porto Buso, nekdanji vojni luki oglejski. V prvem mestu, kjer je bila nekdanj luka z ravnim vojnimi brodovjem, ki se je skrivalo tu za nizkim obrežjem, zapazimo sedaj le posamezne ribiške čolničke; a v drugem mestu, ki je nekoč slovelo za prvo kupčijsko mesto in preko katerega so se prevažale po Nadiži orijentske dragocenosti v bogati Oglej, tam okoli so sedaj le še slamnate ribiške hiše, v katerih stanujejo blede obrazi nesrečnih ljudi.

Obrnimo se malo bolj proti zahodu. Tam zapazimo velik del Soške doline, po kateri dere naša Soča, »krasna, bistra hči planin«. Na severovzhodu oklepajo našo ožjo domovino Julske Alpe, katerih beli vršaci se ravno kopljejo v jutranjem solncu.

Veličasten je pogled na te velikane. Na severni strani se razprostira Trnovski gozd in takoj pod nami velik pašnik, ki pripada občini Avčam. Na tem pašniku se prepase v poletju do 200 goved. Prav mično je gledati oblak pisanih živinčet v tej tihi samoti. Avčanom spada tudi severna polovica Kuclja. Ta del zemljišča jim je odstopil gozdni erar za lepe pašnike »Lazna«, ki so med Dolom in Lokvami. Te pašniki, ki so razprostranjeni med gozdom in ki jih je podarila Avčanom cesarica Marija Terezija za njih posebno hrabrost v sedemletni vojski, je zamenjal erar za sedanje pašnike pod Kucljem.

Ko smo se naužili prekrasnega razgleda s Kuclja ter si nagrali za spomin nežnobelih planik, ki jih je okoli nas vse polno, krenemo po istem potu nazaj na Predmejo.

Nič manj veličasten razgled uživamo z Goljakov. Goljaki so trije: Veliki, Srednji in Mali ali Senožeški. Mali ali Senožeški Goljak je sicer najvišji (1496 m), a se zove Mali, ker je njegovo površje — njegova glava — najmanjša. Goljaki se imenujejo zato, ker so njih vršaci goli. Na vrhu ne najdemo nikakega drevja in le slaba, dračasta trava ter kaka posamezna planinska cvetica daje temu pustemu kraju malo življenja. Goljaki imajo tip pravih Alp. Tri bore mesece je tu življenje; pač kratka doba, ali toliko zanimivejša.

Na Goljake dospemo po dveh potih, ki sta markirani po naši podružnici. Prva vodi s Predmeje po cesti, ki pelje v Smrekovo drago, druga z Dola pri kalu (gostilna Krapeževa) po občini mimo Koronine na Ogence.

Mahnimo jo po prvem potu! Četrť ure hoda od Predmeje po lepi cesti mimo Volkove bajte, za streljaj nad tretjim semenskim vrtom, se deli cesta. Ena pot pelje proti Lokvam, druga v Smrekovo drago. Mi krenemo na desno. Pot vodi, polagoma se vzdigujoč, vedno po gozdu dopod Strgarijskega hriba. Tu na ravnici kaže pšica na levi strani ceste na stezo, ki jo je zaznamovala naša podružnica. Komur je ljubša cesta, lahko gre po njej, a komur prija bolj mehka steza, jo ubere po stezi. Med močnimi jelkami stopamo še precej strmo proti vrhu. Tupatam švigne čez pot plaha srna, ki nas v primerni daljavi prav diplomatsko opazuje s svojimi lepimi očmi. V Kozarnicah se oglašča »črna žolna« s hreščečim glasom in pa zamolklo odmevajočim tolčenjem po suhem drevesu. Ko dospemo na vrh Strgarijskega ali Sakramenskega hriba, kakor ga nekateri nazivajo, smo zopet na cesti. Tu sta pričvrščeni dve tablici na močnem in ličnem drogu, ki smo jih postavili tudi mi. Ena pravi potniku, da pride na desno na Se-

nožeški Goljak, a druga kaže na lepo, ravno cesto proti Smrekovi dragi. Mi krenemo po prvi stezi proti Goljakom. Začetskoma po mladem gozdu hodeč, dospemo kmalu do podrte bajte, ki je služila nekdanj lovčemu v zavetišče, ko so hodili tu sem na lov na divje peteline. Ko zavijemo malo na levo, pridemo v lep, debel, star gozd, po katerem se vzpenja po nas dobro markirana lepa steza vedno višje in višje. Ako hodimo polagoma in tiho, zgodi se večkrat, da srečamo na tej samotni poti divjo mačko, ki je za pregnantim medvedom, risom in volkom še edina večja zver v naših gozdih in pravi strah in groza plemeniti divjačini. V primerni višini vidimo pri potu cvetoč rododendron. Tem bolj ko se bližamo vrhu, tem slabejšo opazujemo rast. Drevje je vsak korak nižje in krivenčasto. Zanimivo vam bode slišati, da sem ukazal tukaj posekati 10 cm debelo bukvo, ki je rasla 113 let, a bukva iste debelosti izpod Strgarijskega hriba je rasla pa le 7 let. To so neverjetne razlike, a vendar je tako. Blizu vrha premine popolnoma drevje, in ko stopimo iz nizke meje, se nam zasveti vrh Goljaka, ob katerem raste le še po tleh plazeča se borovka. Ko stojimo ob znamenju, ki ga je postavil generalni štab, smo iznenadeni lepega razgleda.

Proti jugu in zahodu vidimo vse ono, kar smo opazili s Kuclja, samo v mnogo večjem obsegu, a na vzhodu in severu se nam kaže nova slika. Najprej si ogledamo celo Trnovsko planoto. To so prekrasni, zlata vredni gozdi. Proti severu vidimo lep relief cele Tolminske. Krn in drugi tolminski hribi nas kar očarajo in tam gori na severu, prav pred nami, se pa veličastno proti nebu vzdiguje naš starina — mogočni Triglav. Na levo od njega se vzpenjajo v zračne višine še drugi velikani, kakor: Mangart, Prestreljenik, Kanin, Rombon in druge gore proti Italiji. Na desno od Triglava se vleče proti vzhodu cela veriga gorovja; to so Karnske gore in Karavanke. Precej pod nami proti vzhodu se razprostira občina Vojsko nad Idrijo in tja naprej zapazimo Ljubljansko barje in, če je zrak ugoden, tudi ljubljanski Grad. Iz idrijske kotline so valí megla in dim iz tvornic, znamenje, da je tam znamenito rudarsko mesto živega srebra. Vidijo se dalje vsi idrijski erarski gozdovi, ki so rezervirani za tamkajšnji rudnik, črni Javornik in Snežnik, s katerega se zdajpazdaj prikrade kak kosmatinec, da vsled zgodovinskih virov preišče razvaline brlogov svojih pradedov — to so »Medvedje jame« pod Goljaki. Ker je obzor od tukaj veliko večji nego s Kuclja, zato imamo tudi toliko obsežnejši pogled. Zelo lepo je tu in oko se ne more nagledati božjih čudes, ki jih vidimo z Goljaka.

S Senožškega Goljaka gremo po markirani stezici vedno po grebenu proti vzhodu na Srednji Goljak. Na tem raste največ planik. Pot nadaljujemo po znamenjih proti Velikemu Goljaku. Med Srednjim in Velikim Goljakom je prelaz »Vratca«. To so v resnici vratca. Na straneh Goljaki, na severu strahovit prepad, a na južni strani vdrta kotlina, po kateri pelje po naši podružnici markirana pot po lepem gozdu na Dol do Krapeževe hiše pri kalu, kjer je gostilna. Od tukaj do Predmeje je 20 minut hoda. To je druga pot za hojo na Goljake.

Tretji znameniti razgledni vrh v Trnovskem gozdu je pa »Zeleni rob« v Smrekovi dragi. S Strgarijskega hriba hodimo po lepi, vodoravni cesti, ob kateri vidimo semtertja naša rdeča znamenja, do križišča. Nad cesto in pod cesto je smrekov pragozd in takoj uganemo, da so naši pradedi modro pogodili, ko so dali temu kraju ime »Smrekova draga«. Na tem mestu naj omenim, da so v Trnovskem gozdu vsa imena, ki pomenijo kak kraj, izključno slovenska, vsa pa tako pomenljiva, da se je kar čuditi, da so naši stari tako dobro pogodili nazive.

Na križišču je kamen, na katerem čitamo: Nach Lokwa — na levo; nach Idria — na desno. Naša znamenja kažejo, da moramo iti po cesti, ki vodi proti Idriji. V 8 minutah smo pri drugem križišču. Širja cesta kaže na desno proti Idriji, a ožja na levo proti Zelenemu robu. Ko napravimo še dvajset korakov, ugledamo pod cesto v prijazni dolinici »Anino koč« — Annenhütte, ki ima kaj znamenito zgodovino. Kočo je ustanovil nepozabni oskrbnik Jariš in jo krstil na ime svoje in neke druge visoke gospe. Koča je polovico zidana, polovico lesena in z lesom pokrita. V njej sta dve sobi in kuhinja, ki ima lepo ognjišče. Hišica ima tudi majhno klet in pred to je umeten vodnjak. Vse kaže, da je imel njen lastnik dober okus in je na vse mislil. Preskrbljena je koča s potrebno opravo in še celo majhna knjižnica je v njej. Koča je zavetišče dotičnemu gozdarju, ki oskrbuje ta del gozda, a tudi lovci imajo tu svoj dom. Sosebno oni lovci, ki hodijo na divje peteline, radi tu prenočujejo. Ta zanimivi in izredni lov je privabil že mnogo visokih gospodov v Anino koč. Poleg tržaških namestnikov sta posetila koč tudi angleški princ, sedanji kralj, ter francoski pretendent grof Šambort.

Ko smo se oddahnili za široko leseno mizo zunaj koče ali na slamnici v koči, jo mahnemo po zaznamovani stezici proti Zelenemu robu. To stezico smo markirali tudi mi. Po vijugasti poti in po dobro obraslem gozdu hodimo kakih 20 minut, kar se zasveti nad nami modro nebo. Gozda ni več, še dva skoka in

niti koraka več, in kakor bi trenil, se odpre pred nami tako mičen razgled, da moramo liote ali nehote vzklikniti.

Zeleni rob (1339 m) je rob navpičnih Tribušanskih sten, ki delajo mogočen zid severni in severnovzhodni strani Trnovske planote. Po teh stenah ima divja koza varno zavetje. Večkrat se prigodi, da se pripase ta lepa, pa divja in plaha žival celo na Zeleni rob, in lansko leto sem imel toliko sreče, da sem eni pihnil luč življenja ravno s tega kraja.

Razgled z Zelenega roba je tem bolj zanimiv, ker je tako iznenaden in pa ker je pristopen vsaki, še tako nežni nožici. Takoj pod nami leži občina Tribuša z rečico Tribušico, pred nami Tolminska in Triglav ter skoraj vse ono, kar smo videli s Senožškega Goljaka. Na levi, onkraj gozda zapazimo Lokvarsko vas »Lazna«, a na desno Vojsko, Karavanke i. t. d.

Lepo je tukaj, tako lepo, da si vsakdo, ki je bil že enkrat tukaj, želi še drugič v ta »planinski raj«, kakor poje Simon Gregorčič.

In res so to tajnostni kraji, kjer pozabi človek vsaj za nekaj časa vse tuge, ki ga grizejo. Duša naša se poživi in pokrepča; človek se ves izpremeni. Iz teh jasnih višav, iz teh krajev brez greha motrimo ta lepi svet, to božje stvarstvo. S teh vedrih planin občudujemo svojo domovino. Šele sedaj vidimo, koliko bogastva, lepote in krasote se nahaja na tej rodni slovenski zemlji. Tukaj nas prešine ona iskra goreče domovinske ljubezni, da nehote vzkliknemo s pesnikom Cegnarjem:

Okleni se predrage domovine,
posveti v blagor srce ji in dušo!

~~~~~

IZ NOVEGA MESTA V SARAJEVO NA KOLESU.

(DALJE.)

JURAJ LUBIČ.

Šetal sem se po novskih ulicah in ogledoval pri raznih prodajalnicah bosenske obrtne izdelke. Čudoma sem obstal pred arhitektonično zanimivim magistratnim poslopjem v arabskem slogu. Še par džamij z visokimi, belimi minareti, okrajni urad, srbska narodna osnovna šola, pravoslavna cerkev — pa nisem imel ničesar več gledati.

Na prvi pogled neznatni trg, ki spada pod Banjeluško okrožje, ima vendar 4000 izvečine mohamedanskih prebivalcev in je bil svoj čas važna turška obmejna trdnjava. V trgu sta dve bralni društvi in srbsko pevsko društvo »Krajišnik«.

Stopil sem nazaj v hotel, kjer sem že našel živahno družbo, večinoma sodne in politične uradnike. Dasi se jim nisem pridružil, so me vendar s svojim humorjem dobro zabavali, tako da sem celo na svoje kolo začasno pozabil.

Drugi dan sem rano vstal in še nekaj kolovratil po ulicah, ne da bi bil kaj novega iztaknil. Ko je pa šlo proti osmi uri, sem hitel na kolodvor s prosečimi vzdihji proti nebu, da bi vendar zopet prišel do svojega kolesa, in glej, ko prisopiha vlak, že vidim od daleč v vagonu za prtljago svoje kolo s torbo vred. O, Hrvati so poštene duše!

Že na kolodvoru sem zajahal svojega zvestega konja ter sem s pritajenim vriskom pred mostom krenil na levo proti Prjedoru. Onkraj Sane pelje cesta na desno proti Krupi in Bihaču. Spremljala me je pohlevna Sana celo pot. Ta Kulpi podobna, srednje široka reka se izliva pri Jasenovcu na Hrvaškem v Savo, kjer pa je že 190 m široka. Cesta je sicer ozka, ali precej gladka, da mi je bila vožnja po njej pravi užitek. Do 24 km nisem našel posebnih klancev, šele blizu vasi Dragutinje sta dva kratka, a huda klanca. Prvega sem z naporom prevozil, pri drugem pa to ni šlo. Razen teh dveh klancev je cesta povsod ravna. Med potjo mi prideta nasproti dva financarja s puško na rami, za Kranjca zopet nekaj novega. Orožnik, ki je prihajal iz službe, me je tujca le pogledal, legitimovati se mi ni bilo treba. Srečaval sem mnogo kmetov, katerim so konji v velikih pletenicah (košarah), pritrjenih na lesenih sedlih (samarih), nosili večinoma sadje v Novi, kjer je promet z bosenskim ovočjem zelo razvit. Ti konji so pač usmiljenja vredni. Pravega hleva nimajo, prenočujejo pri »kući« pod kako leseno streho ali pa tudi pod milim nebom in Bošnjak se ne zmeni veliko za to, ali ima kljuse samar na sebi ali ne.

Ondotni Bošnjaki so čvrst, korenjaški rod; vendar se vsakemu na obrazu čita gorje preteklih dni. Pozdravljali so vsi ter se mi prav radi izogibali, vsled česar sem takoj čutil simpatijo do njih.

V gozdni samoti naletim na Turčina s silo resnim, od solnca temno opaljenim obrazom. Jahal je. Radoveden sem bil, kaj bo sedaj. Lahko bi me bil spekel in snedel. Instinktivno sem prijel za samokres, pripravljen na ljut boj, toda Turčin me je spoštljivo pozdravil v slovanskem jeziku, jaz pa sem se na tihem sramoval,

da sem tega časti vrednega starčka impozantne postave tako grdo cenil. Čudno so se mi zdela široka stremena, v katerih je Turčinu tičala vsa noga. Taka stremena sem v Bosni navadno videl.

Na polju so delali Bošnjaki - kmetovalci z jako primitivnim orodjem, ki si ga sami naredijo. Prav ljubke so se mi zdele Bošnjakinje v beli obleki z rdečim feskom, ki je kakor igrača tičal vrhu glave s črnimi, bujnimi lasmi. Zanimali so me tudi značilni gospodarski vozovi, ki so narejeni popolnoma iz lesa brez vsega železa. Tudi domače delo tako skromnega Bošnjaka.

Imel sem že 31.6 km pota za sabo, in ko zapustim lesení most čez Sano, me kmalu po devetih tudi že objame trg Prjedor v Banjeluškem okrožju. Kraj se mi je ob prvem pogledu prikupil zaradi lepe lege na prostrani planjavi in prijaznih, čednih hiš. Komaj se ustavim na desni pri hotelu »Prjedoru«, zaslišim nad sabo znane zvoke prjedorskega mešanega zbora, po strehah pa vidim nebroj tistih krilastih, sivoglavih črnuhov, ki jim je odkazal ljubljanski magistrat bržkone zaradi prikupljivega petja v svoji očetovski skrbi za razne obrtnike, kakor moške in ženske krojače, čistilce oblek, klobučarje i. t. d., brezplačno in nemoteno bivališče med šetajočo se mestno elito in sinjim nebom — v drevesnih vrhovih slavnoznane »Zvezde«.

V hotelu so govorili hrvaški in nemški in so me prav prijazno sprejeli in pogostili, kakor v kaki dunajski restavraciji.

Zaželel sem si črne kave.

»A la franca ili a la turka?« vpraša gostilničar, ki mi je osebno stregel.

Ko mi je pojasnil, da je prva kuhana na navadni evropski, druga pa na turški način, sem si seveda že zaradi posebnosti izvolil turške kave.

Radoveden sem bil, kaj dobim. Spomnil sem se črne kave, ki sem je pred leti pil v veliki kavarni v Mihajlovi ulici v Belgradu. Marker mi prinese čašo črne kave brez žlice. Ko zahtevam še žlico, mi odgovori, da tukaj ne pijo kave z žlico, ampak vsakdo premeša goščo, ki zavzema baš polovico čaše, s prstom ter izpije vse skupaj. Izprva sem si mislil, da me ima ta božji človek za bedaka, ko pa pogledam po elegantnih cilindračih, se uverim, da je res tako. Dober tek! Radoveden sem bil torej, kaj bo s turško kavo.

Kmalu mi je prinese v bakreni džezvi (v ročki z dolgim, železnim repom kot držalom), v kateri se kava tudi kuha, poleg nje na tasi findžan (majhno čašico), ki drži komaj dober požirek, potem pa žlico in dva kosca sladkorja. Kava je bila gosta, pa

tako izvrstna, da sem je še zahteval. Kolesarju dobro de črna kava. Turki jo pijo brez sladkorja, tujcem pa se postreže tudi s sladko kavo — sladkor se kuha s kavo vred. Napraviš jo tako: Z vodo napolnjeno džezvo pristaviš k ognju; ko voda zavre, deneš vanjo par žlicic fine (turške) kave, najfineje zmlete v posebnem cilindrastem mlinu, počakaš še malo, potem pa ji priliješ dve kaplji mrzle vode in kava je gotova. Poedinec dobi džezvo, ki drži kake tri findžane, za več oseb pa imajo razno velike džezve. Čudil sem se nizki ceni te kave, pa saj ni čudo: brez kave Bošnjak ne živi. Speča se je zelo veliko. Kamor pogledaš, tam vidiš kako »kafano«, seveda ne v našem zmislu. Majhna luknja s pečjo, v kateri se gnete vse polno gostov. Vidiš jih pa tudi pred kavarno na tleh. Vsak ima svojo džezvo med nogami, findžan pa v roki in vidi se, da mu je prav po volji. Brez cigarete, ki si jo sam med prsti z eno roko svaljka, pa Bošnjak tudi ne more biti. Kava pa cigareta, to je Bošnjaku življenje. Samo njegove rjave prste poglej, pa boš vedel, da puši prav »po turško«.

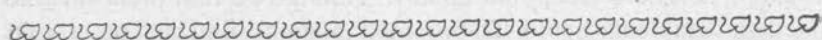
Prjedor še ne obstoji dolgo. Vkljub temu pa šteje že 6000 prebivalcev, katerih je polovica mozlimov, 2000 Srbov in 1000 Hrvatov. Promet z žitom in živino je povzdignil ta kraj, ki se gotovo še izdatno poveča.

Prjedor je sedež okrajnemu uradu (okrajno glavarstvo in okrajno sodišče, ki sta v Bosni spojeni), ima poleg drugih neizogibno potrebnih zavodov deželni zavod za gojitev perutnine, zavod za sušenje kož in poljedelsko društvo, kateremu smoter je povzdiga živinoreje, prasičje reje in sadjarstva. Kar se posebno prasičev tiče, sem jih v Bosni pogrešal. Mohamedanec ne sme uživati svinjine, zato najdeš prasiče le tam, kjer so častilci velikega proroka redko posejani.

V trgu sem videl lepe stavbe, pa tudi koče, ki niso večje od navadne lope. Takih je vse polno v čaršiji (semnjišču) ob cesti, ki pelje v Kozarac. Tu je skrbjeno za vse človeške potrebe. Največ sem videl sadja pa opank. Turčin sedi mirno s prekrizanimi nogami sredi nizkega dučana (prodajalnice), od vseh strani obdan od robe, ter puši svoj čibuk ali pa pije kavo. Kupcu postreže hladno, ne da bi ž njim veliko govoril. Turki so resni ljudje.

Ko stojim opoldne sredi čaršije, zaslišim čuden glas nekako v zraku. Pogledam v tisto smer in vidim visoko na minaretu Turčina v dolgi halji s pisanim turbanom na glavi. Prestopal se je tako, da je prišel na vse štiri kraje ozkega hodnika, in globoko upognjen kričal doli proti zemljanom na vse pretege. Glas njegov je bilo čudno petje, podobno jugoslovanskim melanholičnim melo-

dijam, ki je pa prestajalo z dolgo zategnjenim glasom crescendo decrescendo. To je Hodža, turški duhovnik. Petkrat na dan vabi Hodža svoje vernike k molitvi. V jutro med 4. in 6. uro (saba), opoldne (podne), ob štirih popoldne (jičindija), ob zdravi Mariji (jasija) in nekako ob devetih zvečer (akšam). Ko Turčin zasliši ta glas, hiti k bližnjemu vodnjaku, si umije glavo, roke in noge ter gre molit v džamijo (turška molilnica; večja: mošeja). Komur je predaletč do vodnjaka, ima vedno poleg sebe z vodo napolnjeno posodo, testijo, ki je navadno odspodaj vzbočena in se končava v tenek vrat. To posodo rabi Turčin ob vsaki priliki, ker mu nalaga vera skrajno čistost. — (Dalje prih.)

OTVORITEV KAMNIŠKE KOČE (1900 m).

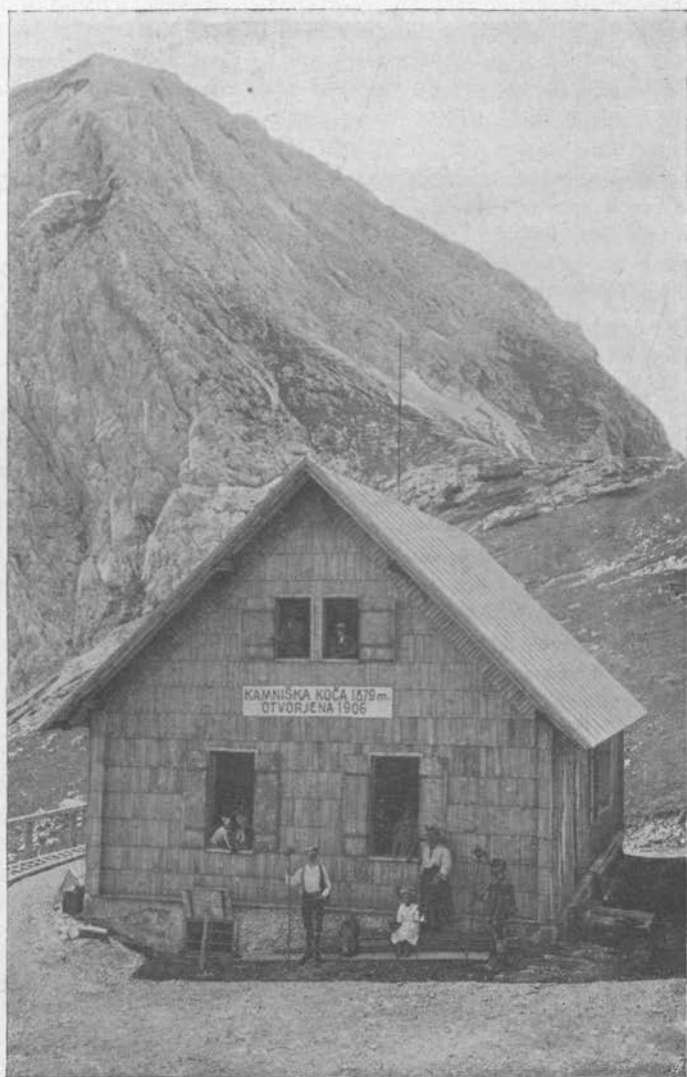
V nedeljo, dne 12. avgusta, je otvorila Kamniška podružnica na Kamniškem sedlu novo kočo, kateri je dala po legi najpripravniješe ime: Kamniška koča.

Koča stoji tik pod severnim, v Logarsko dolino se pogrezajočim robom širokega Kamniškega sedla nekako v sredini razsežne terase, ki se razteza od skalovja Brane proti nebotičnim strminam razrite Planjave. Bujen planinski pašnik, posejan s planinskim cvetjem, obdaja kočo.

Koča je lesena (iz macesnovega lesa), postavljena na zidan temelj; 13 m je dolga, 8 m široka. Streho ima iz pločevine, nad streho tudi strelovod. Na južni strani koče je odprta veranda, iz katere je vhod v kuhinjo. Prostorna kuhinja ima moderno ognjišče. Okoli kuhinje so razvrščene: velika obednica, ki ima prostora za 20 oseb, moška spalnica (8 postelj) in ženska spalnica (4 postelje). Iz obednice drže stopnice v solidno klet in na vrh v podstrešne prostore. V podstrešju je prirejeno skupno ležišče na lesenem pogradu s 6 ležišči, 1 spalnica z dvema posteljama, soba za oskrbnico in ležišče za vodnike. V pritličju je dvojce stranišč. Stavba je dobro pritrjena. Solidna izvršitev dela vso čast znanemu tesarskemu mojstru, Janezu Vrhovniku iz Tunjic pri Kamniku. Ker blizu koče ni vode, se priredi v kratkem še vodnjak iz cementa. Nova koča bode potemtakem pravo zavetišče ne samo za utrjene planince, nego tudi za zložne izletnike, ki hočejo preživeti nekaj dni v svežem planinskem zraku in v najdivnejšem planinskem svetu.

Pristop do koče je jako lahek s kranjske strani, t. j. od Kamnika. Ta pot vodi skozi krasno gozdnato Bistriško dolino do izvira Bistrice (3 ure) in potem po Jermanskem robu polahko navzgor do koče v treh urah. Tudi pristop iz Logarske doline mimo znamenitega slapa pod Rinko in čez prekrasno planino Okrešelj je sedaj varen in primeroma brez težave, ker je Savinska podružnica jako razširila in dobro popravila ter zavarovala pot od Okrešlja čez »peči« na Kamniško sedlo. Zanimiva bo tudi zveza od Jezerskega na Koroškem preko Češke koče pod Grintavcem, čez Savinsko sedlo in preko Okrešlja na Kamniško sedlo. Nova koča bo torej pravo središče za ture v Savinskih planinah.

Že koča sama bode znamenita turistična točka, ker se od nje, oziroma s Kamniškega sedla krasno pregleda vsa skupina Savinskih planin, posebno lepo pa Logarska dolina, ki se razprostira v globočini tik pod robom sedla. Razsežen je tudi razgled na jug po Kamniškem in Ljubljanskem polju in po Notranjskem ter Dolenjskem pogorju.

Kamniška koča (1900 m).

Ture, katere bode od nove koče lahko opraviti, so naslednje :

1.) Tura na Brano po novo popravljeni, primeroma lahki poti v eni uri. Z Brane je krasen razgled.

2.) Tura na Planjavo po markirani poti, ki se v kratkem še popravi (treba je cepina, ker je na potu precej nagnjeno snežišče, preko katerega je nakopati stopinje). S Planjave je razgled po vseh Savinskih planinah, pa tudi že po vsej Koroški in na štajersko stran, pregleda se pa tudi vsa Kranjska dežela. Od Planjave se lahko nadaljuje tura preko Škarij na Ojstrico in Kocbekovo kočo pod Ojstrico.

3.) Zahodni del Grintavcev. V prvi vrsti sta sedaj pristopna Skuta in Grintavec po poti, ki gre čez Okrešelj in potem navzgor skozi Turški žleb na Pode. Priredi se pa tudi nova pot, ki bo vodila od Kamniškega sedla čez »peči« skupno s potjo, ki vodi proti Okrešlju, in bo krenila pod »pečmi« navzgor proti Kotličem in potem čez Tursko goro na Pode. (Sedaj markirana zveza čez Brano do Kotličev in zadaj za Kotliči pod Tursko goro naj se ne uporablja, ker je jako težavna in opasna in se brez vodnika sploh nastopiti ne sme.)

Kamniško sedlo je po najnovejšem merjenju visoko 1921 m, Kamniška koča pa leži v višini 1900 m; za Triglavsko kočo na Kredarici je torej ta koča najvišja slovenska planinska stavba.

Otvoritev koč se je vršila dne 12. avgusta. Ta dan je toliko bolj znamenit, ker se je baš pred 30 leti pričelo turistično delovanje v Savinskih planinah po zaslugi profesorja Frischaufa.

Primerno je torej, da se spomnimo ob otvoritvi koč na Kamniškem sedlu tudi delovanja profesorja Frischaufa, ki je skozi 30 let neumorno delal v prosep planinstva v Savinskih planinah. Tudi profesorju Frischaufu se je z otvoritvijo nove planinske koč na Kamniškem sedlu izpolnila želja, katero je dolgo let gojil, spoznavši, da je Kamniško sedlo najvažnejše turistično središče. Svoje zanimanje za to važno točko je še posebno izpričal s tem, da je pripomogel Savinski podružnici korenito popraviti pot od Okrešja na Kamniško sedlo in da nadzoruje in pospešuje še ostale potrebne potne zveze. Ob tridesetletnici njegovega delovanja v Savinskih planinah izreka »Slovensko planinsko društvo« najpristrčnejšo zahvalo temu požrtvovalnemu in nesebičnemu pospeševalcu planinstva v Savinskih planinah!

Slovesna otvoritev Kamniške koč se je izvršila ob obilni udeležbi turistov in domačinov; znatno je bilo tudi število dam. Udeležnikov je bilo vseh skupaj nad 260. Zbirali so se že v soboto ter prenočili v koči, drugi so prihajali v nedeljo zjutraj. Največja je bila udeležba iz Kamnika in Ljubljane. Zbralo se pa je tudi dokaj Savinčanov in zastopane so bile skoraj vse podružnice »Slovenskega planinskega društva«.

Ob 10. uri je daroval frančiškan-turist, g. oče Engelbert Polak, sv. mašo na verandi pred koč ter blagoslovil novi planinski dom. Obenem je imel propoved, v kateri je poudarjal tudi važnost nove planinske koč in proslavljal lepoto naših planin.

Ko je pevsko društvo »Lira« iz Kamnika skupno z drugimi izletniki zapelo veličastno pesem »Lepa naša domovina«, je otvoril načelnik Kamniške podružnice, gospod notar Emil Orožen, novo koč z nastopnim govorom:

»In zopet se dviga nova trdnjava na našem lepem planinskem svetu, na krasni zemlji slovenski. In zopet je napočil dan slave, dan veselja po naporem in trdem delu, napočil je dan otvoritve planinske doma na Kamniškem sedlu, 1921 m visokem. Veselili smo se vsi tega svečanostnega

trenotka in srečno smo ga dočakali. Podjetje, katerega se je bila Kamniška podružnica lotila, je bilo izredno težavno, kajti za stavbo planinskega zavetišča v taki visočini je treba mnogo truda, veliko denarnih sredstev in krepke podpore, a podružnica se je zavedala poleg vseh teh težav častne svoje naloge, in dovršila jo je sijajno. Velikega pomena je današnji dan za slovensko planinstvo, ko odvarjamo že 18. planinsko kočo, trdnjavo na naši rodni zemlji. Zbrali smo se torej danes tukaj, da slovesno praznujemo ta velevažni uspeh slovenske turistik in napredka, in vam vsem — v našem novem zavetišču iskreno kličem: dobrodošli!

Misel, postaviti to kočo, je sprožil podružnični odbor že leta 1901. in je ta misel s sklepom na občnem zboru podružničnem dne 23. avgusta 1902. bila potrjena ter se je takratni odbor takoj obrnil do kamniške meščanske korporacije s prošnjo za prepustitev prostora in potrebnega lesa. Korporacija je to prošnjo takoj blagohotno rešila. Pričelo se je še tisto leto s sekanjem lesa in 1903. l. nadaljevalo. Prihodnje leto dne 24. julija se je postavil temeljni kamen in proti jeseni preteklega leta — za otvoritev žal že prepozen letni čas — dovršila veličastna stavba.

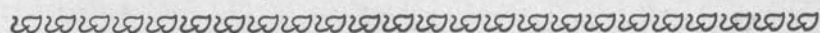
Ko danes tako slovesno odvarjamo novi planinski dom, mi je čast pozdravljati osobito zastopnike osrednjega društva, vrlo Češko podružnico, ki je danes v tako mnogobrojnem številu tukaj zastopana, načelnike Savinske, Podravske in Radovljiške podružnice ter zastopnike Kranjske, Vipavske in Tržaške podružnice. V posebno čast in dolžnost si pa štejem, zahvaljevati se prav iskreno v imenu Kamniške podružnice vsem, ki so pripomogli k tej lepi stavbi, osobito pa slavni kamniški meščanski korporaciji za vedno naklonjenost, osrednjemu društvu za izdatno pripomoč in vsem blagim darovateljem, zlasti veledušnemu pokojnemu trgovcu Ivanu Rodetu v Ljubljani, ki je volil za stavbo koče 2000 K.

Otvorjam to novo kočo z iskreno željo, da bode varno zavetišče utrujenemu turistu v naših planinah in viden spominek slovenskega napredka.

Bog blagoslovi naše delo!

Gospod načelnik osrednjega društva, profesor Fran Orožen, je razložil bajeslovni pomen Savinskih planin, podal zgodovinske črtice o teh planinah iz turške in francoske dobe in čestital Kamniški podružnici na veličastni novi stavbi, ki zavzema z ozirom na najugodnejšo lego in primerno razdelitev ter solidno izvršitev eno izmed prvih mest slovenskih planinskih koč.

S tem je bila oficijalna slavnost končana in pričela se je neprisiljena veselica ob izbranem petju kamniške »Lire«. Žal, da je le prehitro čas minil, ker so se morali izletniki do večera vrniti.

DRUŠTVENE VESTI.

Novi člani.)* Osrednjega društva: Podkrajšek Henrik, c. kr. strokovni učitelj. Trošt Franc, učitelj. Bogovič Andrej, restavrater v Narodnem domu. Levec Frančišek, c. kr. dež. šolski nadzornik. Kralj Albina, dija-

*) Zaradi rednega pošiljanja »Planinskega Vestnika« prosimo vse člane, naj natanko naznanjajo naslov in bivališče svoje ter vsako izpremembo v naslovu in bivališču.

kinja. Komar Josip, sotrudnik. Sekula Josip, poslovodja. Železnikar Minka, blagajničarka. Zupanc Viktor, tehnik. Lavrenčak Viljem, stud. iur. (Vsi v Ljubljani.) Karlin Juri, župni upravitelj v Sorici. Rihtaršič Alojzij, c. kr. gozdni praktikant v Kranjski gori. — Cerkljanske podružnice: Repič Marica, učiteljica v Ponikvah. Robavs Henrik, postajni nadzornik, Testen Lovro, postajni načelnik, oba v Podbrdu. — Idrijske podružnice: Rudolf Filip, posestnik v Črnem vrhu. Zevnik Mihael, mestni kaplan v Idriji. — Savinske podružnice: Gregorec Valentin, posestnik v Mengšu. Zupanec Rafael, nadučitelj v Podkraju. Turnšek Anton ml., trgovec na Rečici. — Soške podružnice: Bitežnik Franc, knjigovodja centralne posojilnice v Gorici. Podrekar Andrej, posestnik in gostilničar v Volčah. Zornik Josip, trgovec v Gorici. Komavli Štefanija, učiteljica na Trnovem pri Kobaridu. — Tržaške podružnice: Praprotnik Slavoljub, vodja podružnice »Mizarske zadruge« v Trstu. Vasiljevič Vaso, trgovec v Trstu. Giaconi Jakob, stud. phil. v Trstu. Micheluzzi Ivan, stavbni podjetnik pri Sv. Ivanu pri Trstu.

Darila za Kamniško kočo. Iz Ljubljane: N. N. 200 K, Gričar & Mejač 100 K, Vaso Petričič nož in vilice, Franc Ks. Souvan 12 rjuh, Feliks Urbanc 6 rjuh, J. C. Mayr 6 rjuh, Engelbert Skušek toaletne reči, Albert Derganc toaletne reči, Česnik in Milavec brisače, Hugo Ihl brisače, S. Benedikt brisalke, Jernej Bahovec tintnik, peresa in držala, L. Schwentner pisalno podlago, Fr. Čuden stensko uro, Ed. Kavčič 4 steklenice »Florijana«, Julij Klein ogledalo, Pauschin 6 skodelic za kavo, Franc Golob namizno opravo, Franc Schmidt žlice, nože in vilice, Kollman 12 krožnikov, Krisper obešala, J. Grobelnik namizen prt in prtice, A. E. Skaberne namizen prt, N. Hoffman kuhinjski nož, Valentin Golob 3 svečnike, Oroslav Dolenc 4 zavoje sveč in 1 steklenico medenega žganja, Rudolf Holzer termometer, Fr. Stupica 18 žličk za kavo, Anton Škof 12 žlic in 5 pip, dr. Milan Hribar sliko (Šlomšek), Mihael Mihelič ščetko za obleko, M. Gerber kloseten papir in koledar, Goldstein vremensko hišico, J. Soklič 2 copate, J. Giontini 4 krožnike, H. Suttner 1 budilko, Jos. Kordin steklenico žganja, Josip Stariha 1 svetiljko, Perdan 1 steklenico konjaka, Viktor Schaffer žlice, N. N. 2 namizna prta. (Dalje prih.)

Nova podružnica se je ustanovila v Pazinu in se imenuje »Istrsko planinsko društvo«. Društvena pravila je odobrilo ces. kr. namestništvo v Trstu z odlokom z dne 3. avgusta t. l., št. 1235.

Kamniške podružnice občni zbor se je vršil dne 28. julija t. l. Udeležba je bila tako mnogobrojna kakor morda še pri nobenem občnem zboru izza ustanovitve te prepotrebne podružnice. Načelnik, notar g. Emil Orožen, je prav pristržno pozdravil vse navzočne, osobito pa zastopnika osrednjega odbora, gospoda tajnika Hauptmana, in zastopnika Idrijske podružnice »Slov. plan. društva«, ter zahvalil vse za tako mnogobrojno udeležbo. Poudaril je v svojem govoru zlasti, da se planinstvo v naših planinah sigurno v prihodnje še bolj povzdigne, ker bode Kamniška koča pravo zbirališče vsem planincem in izhodišče na različne točke krasnih Kamniških planin. Podružnica je imela v minolem letu 41 članov, in sicer 2 ustanovnika in 39 rednih članov. Nje glavno delovanje je zavzela gradnja koče na Kamniškem sedlu, kateri sta dne 21. julija 1904. l. podružnični načelnik in tajnik vpričo nekaterih planinskih prijateljev položila temeljni kamen. Obenem je pojasnil načelnik nekatere interpelacije glede delovanja z natančnimi podatki. Nadalje se je spomnil vseh dobrotnikov Kamniške po-

družnice, osobito kamniške meščanske korporacije, ki je podružnici brezplačno prepustila potrebni les za stavbo in se sploh njej nasproti izkazala vedno zelo naklonjeno, ter Češke podružnice, ki je zmerom v prijateljstvu živela z našo podružnico in ji podarila 2 orijentacijski tabli, katerih ena bo na kamniškem kolodvoru, druga pa v Stranjah. Prav toplo se je spomnil načelnik tudi blagega in vnetega pospeševalca slovenske turisticke, pokojnega vzornega domoljuba g. Ivana Rodeta iz Ljubljane, ki je v svoji oporoki volil 2000 kron za stavbo Kamniške koče. Zavrtna bolezen je tega mecena v najlepši dobi življenja nemilo pobrala svojim dragim in nam. Časten mu spomin in lahka zemlja domača, katero je tako prisrčno ljubil! — Prihodnja točka je bilo poročilo o finančnem stanju te podružnice. Iz njega je bilo razvidno, da se ne more poprijeti prej kakšnega večjega dela, dokler ne bo pokrit stari dolg, katerega je povzročila stavba koče, ki se dviga ponosno na najlepšem kraju naših planin. — Tretja točka sporeda občnega zbora je bila volitev treh odbornikov za to dobo in so bili soglasno izvoljeni gg.: Fran Stelé ml., Karel Kummer in Ivan Hudobilnik, vsi iz Kamnika. Pri zadnji točki: slučajnostih so se podali nekateri dobri nasveti, ki jih hoče odbor v prid planinstvu natančno izvrševati. Po dovršenem sporedu so se govorile še nekatere napitnice in prepevale pesmi, ki so vzbujale domorodne čute. Vsak se je vračal z zborovanja z nado, da bo podružnični odbor v prihodnje z navdušenjem in resnobo vršil svojo nalogo.

Seznamek markiranih potov v področju „Slov. plan. društva“ je ravnokar izdal osrednji odbor. Knjižica obsega 6 tiskanih pol, lično je v platno vezana in kot žepna knjižica zelo priročna. Sprejeti so v seznamek vsi markirani poti »Slovenskega planinskega društva«, radi popolnosti zvez pa tudi nekatere nemarkirane ceste ob gorskih prelazih ter za zveze važni poti, ki so jih priredila druga društva. Gradivo je razdeljeno na 10 delov z vpoštevanjem zemljepisne lege in lahke razpreglednosti. Tako so v posebne skupine združeni poti v Podravskeih krajinah (na Kozjaku in na Pohorju), v Mislinjski in Šaleški pokrajini, v Savinskih planinah, v Posavskih pokrajinah pod Ljubljano in po Dolenjskem, v Ljubljanskem okrožju (všteto Škofjeloško in Krmsko hribovje), v Radovljiski in Blejski okolici, v Karavankah in po Koroškem, v Julskih Alpah, po Notranjskem - Vipavskem ter v Tržaški okolici. V posameznih oddelkih so razvrščeni poti po glavnih izhodiščih, ki imajo radi lahkega pregleda posebno rubriko, označeni pa so poti na kratko po smeri in po najvažnejših točkah, in kjer treba, je dodan v kratkih potezah tudi opis pota.

Gradivo se je zbralo po poročilih podružnic in markacijskega odseka osrednjega društva (osobito gg. prof. Borštnerja, prof. J. Macherja in J. Skuška). Sestavil in razvrstil je seznamek društveni podnačelnik g. dr. Fr. Tominšek, pravilnost nomenklature in tisk, ki ga je jako lepo opravila J. Blasnikova tiskarna v Ljubljani, pa je nadzoroval odbornik gospod Anton Mikuš.

Kot dodatek se je natisnil novi tarif za vodnike in nosače, ki je določen po okrajnih glavarstvih v Radovljici in Kamniku, in imenik novih in starih vodnikov.

Nova knjižica je **popoln** seznamek vseh potov po slovenskih pokrajinah, ki se odlikujejo po **priradni** lepoti in **znamenitostih**, in bode torej

pravi kaŝipot ne samo turistom, nego sploh potujočemu občinstvu. Seznamek je **prvo** delo, ki obseza vse slovenske pokrajine. Razvidno pa je že iz njega tudi obširno delovanje »Slovenskega planinskega društva«. Vsak rodoljub naj seže po knjiŝici, ŝal mu ne bode.

Knjiŝico razprodaja osrednji odbor »Slovenskega planinskega društva« po 1 K, po pošti 5 vin. več. V knjigarnah se dobi po 1 K 20 vin.

Novi, oblastveno potrjeni vodniki, ki so se udeležili učnega tečaja »Slov. plan. društva«, in društveni zaupniki. — Begunje: Franc Pogačar, p. d. Starček, suknar, št. 63. — Bled: Blaŝ Jan, p. d. Turčič, tesar na Mlinem št. 2. Joŝe Zima, p. d. Klemenček, v Radovini pri Bledu št. 21. — Boh. Bistrica: Lorenc Logar, p. d. Ozebek, posestnikov sin, št. 11. Valentin Rozman, p. d. Roŝan, pos. sin, št. 49. Joŝe Ravnik. p. d. Koder, krojač, št. 91. — Srednja vas v Bohinju: Anton Grm, p. d. Meŝnar, posestnikov sin, št. 65. Valentin Stare, p. d. Močilnikar, občinski sluga v Češnjici. Martin Langus, p. d. Kovačič, posest. v Češnjici. — Mojstrana: Valentin Brtoncelj, čevljar, št. 16. Janez Koŝir star., posestnik, št. 12. Janez Koŝir ml., posestnikov sin, št. 12. Gregor Lah, p. d. Preckin, posestnik, št. 51. Joŝe Jakelj, gostilničar pri »Peričniku« (zaupnik). — Kranjska gora: Gregor Ŝerjav, p. d. Kravanja, posestnik, št. 23. Janez Ŝerjav, p. d. Črne, posestnik, št. 24. — Rateče: Janez Kuri, posestnikov sin, št. 57. Janez Petraŝ, posestnikov sin, št. 57. — Trenta: Anton Toŝbar, p. d. Špič, posestnik v Trenti pri cerkvi (zaupnik). — Stahóvica pri Kamniku: Franc Prelesnik, gostilničarjev sin, p. d. »pri Korelnu«, ŝtev. 7. — Luče: Jakob Pečovnik, posestnikov sin, št. 41. — Jezersko: Jernej Krč, oskrbnik Češke koče. — Opomba. Znani stari vodniki: Anton Vovk, p. d. Šimnovec, na Bledu; Lovro Jelar v Stari fuŝini v Bohinju; Klemen in Joŝe Hlebajna, Franc Skumavec p. d. Šmerc, Franc Urbas v Mojstrani; Janez Črnuta v Spod. Logu (pod Predelom); Anton Štrukelj, p. d. Švajc, v Srednjem Logu; Ivan, Joŝe in Andrej Mrakič v Bolcu; Andrej Perdič, p. d. Mataja, v Zatoľminu pri Tolminu; Miha Uršič in Lovro Potočnik v Kamniški Bistrici.

Oroŝnova koča na Črni prsti. Otvoritev razŝirjene Oroŝnove koče se je vršila dne 5. avgusta. Navzlic neugodnemu vremenu se je sešlo v soboto na večer mnogo turistov na Bohinjski Bistrici, oziroma v Podbrdu, kjer so se zbirali večinoma Primorci. Ker je bilo v koči premalo prostora za prenočevanje, treba je bilo prenočiti v dolini, kar je pravim planincem jako neljubo. Vreme se je zvečer zjasnilo in zjutraj je gosta megla oznanjevala lep dan in razseŝen razgled. Navsezgodaj so bili prvi planinci na vrhu Črne prsti, okraŝeni z najlepšimi planikami, ki baŝ na tej gori tako bujno rasto. Od vseh strani se je čulo radostno ukanje in vsakteri se je veselil že končnega sestanka v koči, kjer bo imel priliko pozdraviti stare planinske prijatelje in znance. Ali prišlo je drugače. Gospod Martelanc, abiturijent trŝaške realke, je zapustil nadelano pot ter krenil na strme obronke iskat planik navzlic svarilu svojega očeta in svojih sester. Ne daleč od steze zdrkne, pade čez skale in obtiči skoraj nezavesten nad robom prav navpične pečine. Na srečo ga zapazijo kmalu prijatelji ter pošljejo po pomoč v kočo. Z vsem potrebnim opremljeni se odpravijo takoj planinci na delo. Poloŝaj je bil jako kritičen. Na nagnjeni polici nad strmo steno je bilo komaj prostora za par oseb. Ko mu rane očistijo in za silo obveŝejo, ga spravijo v plahto zavitega z velikim naporom raz stene in dalje v kočo, kar je trajalo skoraj tri ure. Poslalo se je takoj po zdravnika na Bohinjsko

Bistrice, ki je prišel ob dveh popoldne v kočo, ga pregledal in obvezal ter konstatiral, da ima ponesrečenec razen malih poškodb večjo, a ne nevarno rano na čelu in v zapestju izpahnjeno roko. Upanje je bilo, da bode kmalu mogel v dolino. Ali, najbrže radi pretresa, obrnilo se je na slabše tako, da so ga šele čez 10 dni prinesli na Bistrice, kjer je v oskrbi tamošnjega okrožnega zdravnika dr. Al. Vacka te dni okrevale. Nimamo o tej nezgodi nadaljnjih poročil. Upamo in želimo iz vsega srca, da mladi planinec kmalu popolnoma ozdravi in da ne bode imela ta nesreča zanj nobenih posledic. Ob tej priliki iznova resno svarimo vse, posebno mladino, naj se ne oddaljujejo od nadelanih stez, posebno če niso vajeni gora in če niso dobro gorsko opravljeni. Zahvaljujemo se pa vsem pogumnim planincem, ki so se tako vrlo udeležili rešitve, ter tudi gospodu zdravniku za brzo pomoč.

Soška podružnica je pričela razpošiljati lične kažipotne table, delo češke firme v Pragi. Za Bolški okraj jih je 25, za Tolminski 38 in za Kobaridski 12. Prosimo zaupnike, da jih nemudoma dajo postaviti na določena mesta. — Podružnica napravi letos te-le nove markacije, oziroma obnovi stare: 1. Na Krn: čez Sleme — Pogonec; skozi Gabrije — vas Krn — Zaslav; isto iz Drežnice. — 2. Na Matajur. Zabijejo se rdeče po-barvani koli v senožetni svet. — 3. S Slemen (planine) okoli Rdečega roba pod Škofijco. — 4. Do Globokega in Škrbine (prelazov) ter na Migavec. — 5. Iz Žage pri Bolcu na Stol. Večino markacij sta prevzela odbornika gg. Golja in Bonač, znana izvrstna turista; gotovi smo torej, da bode vse v redu izvršeno. V kratkem se prične tudi s popravo poti do izvira Soče.

Kamniška koč. V imenu osrednjega društva je šel v soboto, 18. t. m., odbornik g. deželni inženir Viktor Skaberne na Kamniško sedlo do koč ter tam odredil vse za napravo prepotrebne vodnjaka. Vodnjak je začel takoj v ponedeljek delati izvrsten delavec, ki ga je bil gospod inženir vzel kar s seboj iz Ljubljane, ter ga dogotovi še letos. Tako je ta prepereča zadeva Kamniške podružnice dokončno rešena navzlic skrajno neugodnemu vremenu vsled preobilega dežja. Gospod inženir je v največjem nalivu polezel na Kamniško sedlo in prispel ob silnem metežu do kože moker v nedeljo opoldne v koč ter je, ko se je bil nekoliko odpočil in pokrepčal, tudi v metežu opravil svoje delo. — Oskrbnica v koči je jako postrežljiva in dobra gospodinja. Nje prijaznost ugaja vsem.

RAZNOTEROSTI.

Iz Tolmina. Ob narodnem slavlju dne 8. septembra, ki ga prirede Narodna čitalnica, Rokodelsko bralno društvo in Gasilno društvo, preskrbi Soška podružnica S. P. D. razprodajanje planik in drugih gorskih cvetic. Na slavnostnem prostoru postavi ličen šator, kjer bodo naše brhke devojke, vrle planinske hčerke, prodajale gostom šopke. Priporočamo jih častitim gostom, posebno prijateljem planinstva, ker bo čisti dobiček v korist našemu prepotrebni društvu. Obenem vlijudno vabimo slovenske planince, da se v velikem številu udeležé napovedane slavnosti v našem krasnem planinskem kraju. Mnogo slovenskih društev je že prijavilo svoje sodelovanje, oziroma udeležbo. Vsa Slovenija bo tega dne zastopana v Tolminu v dokaz navdušenja in ljubezni do milega naroda in prelepe domovine. A kjer gre za te naše svetinje, bode v prvih vrstah stal slovenski planinec. Na veselo svidenje torej dne 8. septembra v Tolminu!

Kako je mogoče povzdigniti tujski promet v kakem kraju?

S tem naslovom je izdala vrlo delujoča »Deželna zveza za pospeševanje prometa tujcev na Kranjskem« našim razmeram jako primerno brošurico, ki jo dobi vsakdo pri njej brezplačno in katere bo razdelila 4000 izvodov zastoj po deželi. Pisatelj F. G. razpravlja v knjižici o vseh pogojih, ki vplivajo na prihod tujcev; to so snažnost in prijetna vnanjost kraja, hrana, pijača, pitna voda, kopeli, stanovanja, občila, vedenje domačinov, primerne cene i. t. d. Podana navodila in poučila naj dobro zabičijo zlasti županstva vsem občanom, gostilničarji naj jih pa tudi zvesto pomnijo, potem se nadejamo prav obilo uspeha od te izvrstne brošurice.

Nesreča na Mangartu. V Zadnjem času se ponavljajo nezgode po raznih planinah že tako pogostoma, da skoraj ni dneva, da bi ne dobili poročila o tem ali onem ponesrečencu. Vsak časopis ima že predelek o teh gorskih žrtvah. Seveda tudi naše gore ne smejo zaostati ter zahtevajo svoje žrtve. Dne 31. julija popoldne se je ponesrečil pri plezanju po severnih stenah proti Mangartovemu vrhu dr. Konrad Gödel iz Judenburga. Ponesrečenec, sin advokata dr. Gödla v Judenburgu, šele lani v Gradcu promoviran za doktorja prava in še ne 24 let star, je bil navdušen hribolazec. Odkar pa se je bil njegov prijatelj profesor Wolf-Glanwell, ki je ž njim premagal marsikatero alpinsko veličanstvo, v planinah ubil, je sklenil hribolastvu se celo odpovedati. Pa menda se tobakar laglje odpove svoji navadi nego hribolazec planinskemu športu. S svojim mlajšim bratom si je hotel Gödel še enkrat ogledati koroške in kranjske vrhove, in ko je sedel — kakor se nam poroča — dne 31. julija v restavraciji pri rateškem kolodvoru in zrl na veličastni Mangart, ga je začelo mikati in vleči na vrh. Razmotrivšemu različne steze, se mu je vsilila misel: pojdi naravnost — to je kaj za veleturista! Mogoče, da ga je izpodbudilo v ta naklep, katerega je tudi očitno izrazil, poročilo, da so nekaj dni preje turisti tudi po severni steni priplezali na Triglav. Opoldne sta odrinila iz Rateč. Pri koči pod sedlom »Travnikom« in »Rateško planino« sta zavila na levo. Plezala sta navezana nasproti Ponče po strmih skalah proti Mangartu. Bila sta že 200 m visoko. Naenkrat izpodrse ponesrečenec in pade v prepad ravno v trenutku, ko si je brat odvezal vrv — drugače bi bil šel za njim v prepad! Ker je tu, kjer je zdrčal, zelo nevarno mesto, ni mogel brat ponesrečenčev ne naprej, ne nazaj — obdržal se je z velikim naporom na gladki skali ter klical na pomoč. Na srečo je markiral voditelj Hoitzinger iz Volčje vasi pot iz Rateč na Mangart ter slišal njegov klic. Hoitzinger se je sezul ter priplezal srečno do obviselga, ko so ga že skoraj moči zapustile. To je bilo že zvečer. Občudovati moramo Hoitzingerja, da je zvečer, ko se je že slabo videlo, obviselga skoro prinesel iz skal v dolino. Drugi dan so mrtveca našli in prinesli v Belo peč in ga odtod odpeljali v Judenburg. V sponin naj bo ta tragični slučaj vsem onim, ki se »postavljajo« s tem, da hočejo po »bližnjicah« preplezati najnevarnejše točke, ne da bi premislili, kaka nevarnost jim preti in koliko žalosti, če ne škode, utegne povzročiti taka predrznost. Zakaj neki ti predrzneži v mestu ne gredo namesto po cesti — po strehah na izprehod?!

V. B.

Vse turiste in izletnike opozarjamo iznova na dobre hotele, restavracije in gostilne, katerih lastniki so oglasili svoja podjetja v našem listu v posebnih inseratih. V današnji številki je oglašeno novo podjetje: restavracija »Zlatorog« na Bledu, ki jo izvrstno oskrbuje njen lastnik g. Ivan Rus.